

УДК 372.881.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-3-38>**Олександр ШЕВЧУК,***orcid.org/0000-0002-3066-2190**асистент кафедри романо-германської філології**Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка**(Тернопіль, Україна) user.oleksandr@gmail.com***Ольга ПЕЖИНСЬКА,***orcid.org/0000-0003-4904-084X**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри романо-германської філології**Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка**(Тернопіль, Україна) opezhynska@gmail.com***Ольга ПЕРМЯКОВА,***orcid.org/0000-0002-9563-0851**кандидат педагогічних наук, доцент,**доцент кафедри романо-германської філології**Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка**(Тернопіль, Україна) permolga@yahoo.fr*

ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ СВІТУ

Авторами статті проаналізовано та обґрунтовано труднощі оволодіння іноземною мовою на лексично-му, граматичному, фонетичному та орфографічному рівнях. Це питання є актуальним у сучасному глобальному полікультурному світі, і для його вирішення необхідно опиратись на історичний досвід як сучасного мовознавства та методики, так і дидактики загалом. Проблематика статті пов'язана із необхідністю постійно взаємодіяти у крос-культурному суспільстві в умовах безперервного посилення світової інтеграції, що виникла як логічний наслідок шаленого розвитку сучасних інформаційних технологій. У зв'язку з діджиталізацією практично усіх сфер життя і тісною міжкультурною комунікацією через інформаційно-комунікаційні технології дуже часто виникає потреба умінь і навичок іншомовного спілкування. У статті розглянуті поняття «знання» та «володіння» іноземними мовами та визначена чітка їх диференціація. Досліджено кількісні та якісні характеристики словникового запасу, особливостей граматики, правил артикуляції та орфографії як елементів, які у своїй взаємодії за умов достатнього рівня автоматизму приводять до реального використання мови з метою взаєморозуміння у різних побутових ситуаціях. Акцентовано увагу на значенні так званих «слів-паразитів» та причинах їх важкого засвоєння. Розглянуто використання додаткових немовних засобів спілкування. Проаналізована значимість регулярного навантаження у засвоєнні нової інформації. Встановлена чітка роль мовного середовища. Визначена важливість опанування розмовними тонкощами іноземних мов на рівні з їх літературними варіантами. Запропонований та обґрунтований оптимальний вік для вивчення з урахуванням умов ефективності цього процесу на різних його етапах. Зроблено висновки про необхідність володіння мовами для комфортного співіснування у сучасному глобальному полікультурному світі. У дослідженні використано теоретичні дослідницькі методи теорії, гіпотези та моделювання. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у вирішенні поставлених проблем за допомогою інноваційних та креативних методик.

Ключові слова: іноземна мова, мовлення, знання, володіння, мовне середовище, труднощі вивчення.

Oleksandr SHEVCHUK,*orcid.org/0000-0002-3066-2190**Assistant at the Department of Romano-Germanic Philology**Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University**(Ternopil, Ukraine) user.oleksandr@gmail.com*

Olga PEZHYNKA,

orcid.org/0000-0003-4904-084X

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Romano-Germanic Philology
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
(Ternopil, Ukraine) opezhynska@gmail.com*

Olga PERMYAKOVA,

orcid.org/0000-0002-9563-0851

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Romano-Germanic Philology
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
(Ternopil, Ukraine) permolga@yahoo.fr*

MASTERING A FOREIGN LANGUAGE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION AND POLICULTURALITY OF THE WORLD

The authors of the article analyze and substantiate the difficulties of mastering a foreign language at the lexical, grammatical, phonetic and orthographic levels. This issue is relevant in today's global multicultural world and it is necessary to rely on the historical experience of both modern linguistics and methodology, and didactics in general to address it. The problem of the article is related to the need to constantly interact in a cross-cultural society in the conditions of continuous strengthening of world integration, which arose as a logical consequence of the rapid development of modern information technologies. Due to the digitalization of almost all spheres of life and close intercultural communication through information and communication technologies, there is often a need for skills and abilities of foreign language communication. The article considers the concepts of "knowledge" and "command" of foreign languages and defines their clear differentiation. Quantitative and qualitative characteristics of vocabulary, features of grammar, rules of articulation and spelling as elements which in the interactions under the conditions of sufficient level of automatism lead to real use of language for the purpose of mutual understanding in various everyday situations are investigated. Emphasis is on the meaning of the so-called "word-parasites" and the reasons for their difficult assimilation. The use of additional non-verbal means of communication is considered. The importance of regular workload in assimilation of new information is analyzed. A clear role of the language environment is established. The importance of mastering the spoken subtleties of foreign languages at the level of their literary variants is determined. The optimal age for studying is offered and substantiated taking into account the conditions of efficiency of this process at its various stages. Conclusions are made about the need for language skills for comfortable coexistence in today's global multicultural world. The research uses theoretical research methods of theory, hypothesis and modeling. We see prospects for further scientific research in solving the problems with the help of innovative and creative methods.

Key words: foreign language, speech, knowledge, command, language environment, learning difficulties.

Постановка проблеми. Що являє собою вивчення іноземних мов? Раніше подорожі та спілкування з іноземцями стосувалися дуже обмеженої кількості людей, переважно мандрівників, торговців чи бродячих монахів. Усі люди, які жили в минулому, обмежувались у своєму спілкуванні рідним містом чи селом, з яких практично не виїжджали, навіть цілі держави століттями жили, не встановлюючи жодних контактів із рештою людства. За таких умов потреби у масовому вивченні іноземних мов не було. Сьогодні тисячі засобів масової інформації перетворили всю нашу планету на один великий дім, жити в якому і не мати можливості контактувати одне з одним – абсурдна ситуація, тому необхідно постійно шукати і знаходити способи для спілкування.

Відношення до мов інших народів змінилося так само, як і тогочасний світ. Тепер знання іноземної мови є необхідністю мільйонів людей.

Тому сьогодні без знання іноземної мови важко собі уявити того, кого ми називаємо «цивілізованою людиною».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день більшість досліджень оволодіння іноземними мовами стосується в основному їх викладання як навчального предмета для середньої школи та для студентів нефілологічних спеціальностей. Актуальні питання глобалізації у цьому процесі описані у працях Л. Волошиної, М. Гурій, Ю. Давиденко, О. Коваленко, В. Коломієць, Л. Кравчук, С. Куриш, С. Микитюк, О. Першукової, О. Токменко та інших. О. Малиновська та С. Масон розглядають оволодіння іноземною мовою як психонейролінгвістичну проблему. Проте діджиталізація практично усіх сфер життя сприяє все частішій та тіснішій міжкультурній комунікації, в умовах якої виникає необхідність висвітлення специфіки не тільки професійного,

але і побутового освоєння кількох мов, дуже часто різних за своїми лінгвістичними характеристиками, на що впливають особливості рідної мови.

Мета статті – проаналізувати труднощі оволодіння іноземними мовами на лексичному, граматичному, фонетичному та орфографічному рівнях та способи їх вирішення, враховуючи історичний досвід у сучасних умовах глобалізації та полікультурності світу.

Виклад основного матеріалу. У теперішньому світі існує доволі неоднозначна ситуація, з якою стикаються усі, хто певною мірою намагається освоїти іноземну мову. Виникає запитання: «знати» чи «володіти» тою чи іншою іноземною, нерідною мовою? Але чи дійсно є реальна різниця між цими поняттями?

Візьмемо для прикладу студентів-філологів ТНПУ ім. Володимира Гнатюка: вони вивчають латинську мову, читають нею класиків, прекрасно знають кількість відмінків різних періодів існування, починаючи з «класичного» і закінчуючи «народною» («вульгарною») латиною, орієнтуються в системі відмін і дієвідмін, усіх складних часах дієслів. Але навряд чи ці знання дадуть змогу поговорити, скажімо, про погоду. Перед студентами-медиками, які вивчають латинську мову, постають зовсім інші завдання: вони повинні вміти активно користуватися термінологічним апаратом. Референт же умовної фірми, яка багато років веде переписку з партнерами, може й не вміти прочитати в оригіналі, наприклад, середньовічний французький епос «Пісня про Роланда». Також торговець на ринку, прекрасно спілкуючись з покупцями, не обов'язково вміє писати чи читати арабською мовою, а постійний користувач англійських сайтів може спілкуватися, переписуватися в чатах, та це зовсім не свідчить про його здатність розмовляти англійською. То чи можемо ми сказати, що всі ці люди володіють іноземною мовою? Відповідь на це питання буде «так», адже за певних обставин тою мірою і в тій формі, яка їм необхідна, вони дійсно нею володіють. Але чи так само, як і рідною? Звісно ж ні. Таким чином, в англійській мові існують два різних поняття для опису такої досить парадоксальної ситуації: є поняття оволодіння мовою, її набуття, природне засвоєння та поняття, яке приблизно можна перекласти як «свідоме вивчення», тобто знання мови (Whitney, 2017: 1124). Отже, володіти мовою означає не просто знати її систему і структуру, головне – здатність активного використання у найрізноманітніших побутових ситуаціях. Для цього потрібно або жити з раннього дитинства у багатомовному оточенні, або присвятити спеціальному

вивченню іноземної мови дуже багато часу і сил, обов'язково при цьому занурюючись у мовне середовище, що дозволить нею спілкуватися. «Досконалим» знанням ми пропонуємо називати такий рівень володіння, коли людина здатна перейти з рідної мови на іноземну без особливих зусиль, при цьому носії навіть не підозрюватимуть за мовленням і мовленнєвою поведінкою про те, що спілкуються з іноземцем. Це насправді досить рідкісний і винятковий випадок, необхідний досить обмеженій кількості людей: фахівцям з синхронного перекладу, дипломатам, розвідникам тощо. Більшості ж мова потрібна для цілком визначених, конкретних, дуже обмежених цілей: вміти висловитись, скажімо, італійською, під час подорожі Італією, писати ділові листи японською, якщо фірма співпрацює з японською корпорацією, читати німецьких філософів в оригіналі, якщо людина філософ за освітою і займається філософськими проблемами, тощо. Ми вважаємо, що чим точніше людина здатна визначити власну мету вивчення іноземної мови, тим більше у неї шансів якнайшвидше її реалізувати.

Які ж існують складники успіху під час вивчення іноземної мови? Що означає «вивчити мову»? Чи буде для цього достатньо знати тисячу слів? У чому буде принципова різниця, якщо замість тисячі вивчити за порівняно невеликий термін десять тисяч слів? Чи потрібно при цьому вчити граматику і оволодівати правилами правильної вимови та інтонації? Єдине, що тут повинно бути очевидним, це те, що потрібен і словниковий запас, знання граматики, а якщо ви ведете ділову переписку, не обійтися і без правил орфографії. Але по-справжньому освоїти іноземну мову можна, безумовно, лише шляхом вживання, входження в неї за рахунок тривалого її використання на практиці. При цьому незнайомі і незрозумілі слова – це перша та найочевидніша ознака будь-якої іноземної мови. Люди за таких умов відрізняються тим, наскільки їм легко запам'ятати нову лексику та наскільки міцно вона закарбовується у пам'яті. Дійсно, є такі щасливчики, які нові елементи запам'ятовують легко і надовго. Це пов'язано з певними психологічними особливостями функціонування мозку (Стасевич, 2021). Для інших же людей навіть запам'ятати найпростіше слово буває досить складно. Існують найрізноманітніші шляхи запам'ятовування: хтось читає слова вголос, хтось записує, тобто кожна людина інтуїтивно надає перевагу тій формі засвоєння, яка для неї є найефективнішою. Це називається технікою або способом запам'ятовування слів (Габовда, Кравченко, 2016: 39–40). Інше питання – скільки

лексичних одиниць потрібно знати. Спираючись на Загальноєвропейські Рекомендації мовної освіти, ми вважаємо, що для простого спілкування на побутові теми достатньо мати запас іноземних слів у межах 3 000 одиниць (Ніколаєва, 2003). При цьому завжди залишається відкритим питання значень слів, яких може бути кілька. У словнику перелік тлумачень такого простого на перший погляд слова, як англійське *to go*, займає не менше трьох сторінок (Whitney, 2017: 2556). Виникає питання, яке полягає в тому, чи дійсно потрібно для одного слова запам'ятовувати набір значень у такому об'ємі. Крім того, слова різних мов мають свої особливості, тому що можуть не поєднуватися одне з одним. Будь-який іноземець, який володіє українською мовою і знає вираз чи набір значень слів «водити» і «ніс», не обов'язково зрозуміє з першого разу сталий вираз «водити за ніс». Тобто з окремих складників ще не витікає загальне значення цього фразеологізму, який для носіїв української мови буде зрозумілим і прозорим. У подібних ситуаціях єдине, що можна підсумувати, – це те, що самих тільки слів ніколи не буває достатньо.

Що стосується граматики, то, на відміну від словника, тут все значно простіше, тому що граматичну систему будь-якої мови легко прослідкувати. Це, так би мовити, кінцевий, замкнутий об'єм інформації. Її можливо вивчити, але тут ми вважаємо за доцільне провести певну паралель: можна вміти водити автомобіль, але при цьому немає необхідності досконало знати будову двигуна, як і не кожен водій досконало знає абсолютно усі дорожні знаки напам'ять – вони розпізнаються в процесі водіння. Власне, це саме відбувається і зі знанням граматики: немає необхідності засвоювати дуже складні граматичні форми, які практично не зустрічаються у повсякденному мовленні, а властиві тільки для художньої чи наукової літератури. Справа в тому, що людина може добре розмовляти мовою, іноземною чи рідною, при цьому не знаючи досконало її правил. Таке незнання теорії, проте, не заважає процесу комунікації, тож будь-яку іноземну теж можна вивчити, не займаючись граматику спеціально. Достатньо просто заглибитися у мовне середовище, тоді відбудеться засвоєння стилю мовлення нерідної мови.

Як висновок вищезгаданої взаємодії словника і граматики, ми рекомендуємо акцентувати увагу на засвоєнні першого, оскільки таким чином у будь-якому разі, використовуючи додаткові засоби комунікації, наприклад, жести, є можливість висловитися.

Правила вимови – теж один із каменів, об які спотикаються ті, хто вивчають іноземну мову.

Правильна вимова – це те вміння, яке дається з найбільшою складністю, окрім, хіба що, людей, які мають хороший музикальний слух. Навички артикуляції (вимови звуків) формуються значно складніше, ніж, наприклад, навички побудови речення чи вивчення лексики. Людині буває досить складно змусити себе вимовляти незвичні звуки, а в іноземній мові таких більш ніж достатньо. Тому природньо, що людина намагається підмінити звуки іноземної мови звуками своєї рідної і якраз тоді з'являється те, що називається акцентом, за яким, власне, безпомилково можна розпізнати іноземця (Розенталь, 1976: 19). Причому, як не парадоксально, акцент рідної мови зберігається дуже надовго, якщо не назавжди, навіть у тому разі, коли людина довго живе в іншій країні. Позбавитись акценту дуже складно, якщо не неможливо, тому що природнім шляхом цього не відбувається і потрібно дуже довго і цілеспрямовано працювати над вимовою. Але для побутового спілкування це не має великого значення, оскільки під час перебування в іншій країні і так зрозуміло, що ви там – іноземець, а тому і відношення до вас досить довгий час буде таким, як до чужинця.

Що стосується труднощів вивчення письма, то їх рівень залежить від обраної мови. Якщо йдеться про європейську, наприклад, іспанську чи німецьку, то тут правила орфографії найпростіші: практично все як чується, так і пишеться. Це відбувається у межах державних реформ, викликаних необхідністю винести рішення щодо подальшої долі варіантів-конкурентів на рівні норми літературної орфографії (Хоменко, 2010: 146). Усе, звісно ж, значно складніше відносно тих мов, де загальноприйнятою є так звана «історична» орфографія, яка, наприклад, досі побутує на Британських островах і стосується англійської мови в усіх формах її існування. Справу тут, однак, полегшує те, що і іспанська, і німецька, і англійська базуються на єдиному алфавіті, латиниці. Значно складнішим для носіїв індо-європейських мов є вивчення східних, як-от японської, китайської чи корейської: проблема письма тут пов'язана з тим, що, для прикладу, на Далекому Сході тисячоліттями панує інша система писемності, ієрогліфіка, особливо коли за одним символом стоїть не слово, а поняття, і, відповідно, ієрогліф, залежно від положення відносно інших, може мати різні варіанти читання (Боднар, 2008: 109). Аналогічна ситуація в японській мові, оскільки там у різний час запозичувалась китайська писемність і, як наслідок, відбулася досить парадоксальна річ: китайські ієрогліфи, спільні для китайської і японської писемності, у Японії читаються подвійно: якщо йдеться про поєднання

символів, то вони читаються по-китайськи, а якщо про однозначне, одиночне їх вживання, то по-японськи. Тобто звучання одних і тих самих знаків японської мови буде різним. Щодо близькосхідної писемності, то там на письмі відображаються лише приголосні звуки, а для голосних існує система спеціальних діакритичних знаків. Це, окрім, власне, освоєння усної звукової мови, спричиняє особливі труднощі для тих, кому необхідно користуватися ще й її письмовою формою.

То як же все-таки прокласти шлях від знання вищезгаданих елементів мови (лексики, граматики, фонетики, орфографії) до реального її використання? Єдиний спосіб, який досі існує, – це вироблення навичок, тобто багаторазове повторення тих чи інших мовленнєвих дій, які повинні бути доведені до автоматизму. Кожен, хто почав вивчати іноземну мову, перш ніж сказати якусь фразу, повинен спочатку подумки скласти її рідною. Далі він це перекладає і, самостійно або з викладачем, виправляє можливі помилки. Точно так само для того, щоб зрозуміти якесь речення, людина повинна його спочатку перекласти рідною мовою й усвідомити сенс висловлювання, використовуючи власний словниковий запас і знання граматики. Так відбувається певну кількість разів, допоки не настане той момент, коли усі ці дії починають ставати підсвідомими: людина перестає думати, як її вимовити певну фразу, наприклад, привітатися по-французьки, адже це відбувається автоматично. У цьому ми бачаємо процес переходу вивченого матеріалу в освоєний. Поки цього переходу не відбулося, не можна говорити про те, що учень оволодів іноземною мовою, адже можна роками вчити дієслова-винятки, завчати напам'ять тексти, але якщо не намагатися думати чи спілкуватися іноземною мовою, то й не можна говорити про знання мови. Найкращим під час оволодіння мовою, звісно, є занурення у мовне середовище та спілкування з носіями, та це не завжди можливо, тому що іноді якась ділова чи туристична поїздка передбачає засвоєння мінімуму іноземної мови за найкоротший проміжок часу. Коли ж його вдосталь, то і варіантів вивчення також більшає. За таких умов у минулому, наприклад, мову вивчали таким чином, що брали книгу, яку перечитували по кілька разів, і словник, до якого постійно зверталися. Про граматичні правила за такого підходу можна лише здогадуватися за загальним змістом. Якщо ж мова близька до рідної, навіть граматики не спричинить особливих труднощів. Щодо правил читання, вони пояснюються у словнику. Тому можна сказати, що одної книги і словника достатньо для освоєння. Щоправда, для цього необхідні дві умови: володіти мовною інтуїцією та посидючістю

і мати багато вільного часу. Таким способом, наприклад, в свій час Карл Маркс вивчив (чи намагався вивчити) російську мову (Ауэрбах, 1971: 3). Якщо ж стільки часу чи можливості довго жити у країні, мова якої вивчається, немає, то існує спосіб, за яким можна імітувати спілкування, наприклад, зіграти його. Наприклад, щоб набути навичок усного мовлення, можна щодня читати та переказувати тексти вголос. При цьому виробляються навички вимови, освоюється інтонація, сприймання на слух. Читання ж саме по собі допомагає закріпити вивчені слова та вирази, причому як з позиції сприймання тексту, так і зі слухової, за власним переказом тексту. Точно так само у здатності сприймання іноземної мови на слух допоможуть і фільми мовою оригіналу. Дуже ефективними при цьому бувають так звані лінгафонні курси зі звуковими ключами (правильними варіантами вимови) після паузи. За умов самоосвіти це легкий спосіб коригування можливих помилок. Щодо читання, то починати необхідно з чогось простого, але цікавого, і чим більше ви будете читати, тим легшими та цікавішими ставатимуть книги іноземною мовою і тим швидше ви цю мову освоїте. Цей процес так чи інакше вимагатиме використання словника, не обов'язково для перекладу незнайомого слова чи виразу, але й для уточнення можливих відтінків значень конкретного тексту.

Під час перекладу з будь-якої мови зустрічаються також і так звані «слова-паразити», які ніяк не запам'ятовуються, а тому їх потрібно постійно шукати у словнику. Залежно від причин важкого засвоєння таких лексем ми рекомендуємо скласти окремий словник перекладів, сконцентрувавши їх та зробивши їх пошук та вживання технічно більш простим. Не варто боятися використовувати додаткові немовні засоби спілкування. Тут потрібно пам'ятати, що у різних мовах існують різні системи немовного жестового спілкування, а тому разом із вивченням звукового складника необхідно освоїти ті прийоми, які в окремо взятій країні допомагають людям спілкуватись. Варто враховувати і навантаження: ми вважаємо, що 15 хвилин вивчення мови щодня дадуть значно більше користі і будуть значно ефективнішими, ніж кілька годин підряд над книгами несистематично, оскільки мова освоюється не лише під час самих занять, а й тоді, коли людина нею не займається, тому короткотривалі щоденні заняття створять ефект занурення у середовище. Навіть гарно засвоєна мова без щоденного використання починає потроху стиратись і переходить у так звану довготривалу пам'ять, потрохи забуваючись. Відповідно, постійне звернення і повторення допомагає мовній інтуїції, без якої правильне освоєння іноземної мови неможливе. Саме

інтуїція допомагає знайти вихід у складних ситуаціях і безпосередньо впливає на те, легко чи важко дається та чи інша іноземна мова.

Згідно з усім вищезгаданим існує думка про те, що є «легкі» та «важкі» мови. Безумовно, людина, рідною мовою якої є українська, назве польську легшою для вивчення, ніж, скажімо, іспанську чи китайську, а от думка італійця тут буде зовсім протилежною, адже для нього значно простішим буде освоєння іспанської, ніж української. Справа в тому, що під час освоєння іноземної мови ми завжди дивимося на неї через призму рідної, тому нам здається, що якщо якісь слова чи граматичні конструкції схожі на ті, які існують в рідній мові, то й логіка засвоєння цієї іноземної мови буде простішою. Тому більшість підручників та посібників орієнтуються на врахування подібних і відмінних рис двох мов: для носіїв української враховуються особливості їх рідної мови в освоєнні іноземної. У подібній навчальній літературі зазвичай відображені типові труднощі, які допускають мовці української мови у вивченні європейських мов, англійської, французької, іспанської та інших. Тобто насамперед тренуються ті складні моменти, де, згідно з прогнозами, можлива найбільша кількість помилок. І чим краще в результаті людина оволодіває іноземною, тим менше буде проявлятися вплив рідної мови під час спілкування. Звісно, коли вже є набуті навички, освоєння кожної наступної мови дається простіше.

У якому ж віці найкраще вивчати іноземну мову? Насправді думка про те, що найлегше цей процес проходить у дитячому віці, не більше, ніж просто стереотип, тому що на кожному віковому рівні є свої переваги. Наприклад, діти молодшого віку легко засвоюють вимову, але їм важко або практично неможливо засвоїти синтаксичні структури. Підлітки ж краще засвоюють синтаксис і морфологію, а не вимову (Merritt, 2013). Дорослі ж навпаки швидше засвоюють усі відтінки слів, швидше поповнюють словниковий склад (Service, 2014). Останнім часом прийнято починати вивчати іноземну мову якомога раніше, щоб наблизитися до того, що розуміється під природним оволодінням мовою. Цей підхід, на нашу думку, є виправданим, оскільки у великих містах, де живуть представники різних національностей, дітям досить легко освоювати якусь нерідну мову. Але при цьому потрібно пам'ятати, що у будь-якому разі вивчення іноземної мови буде ефективним за умов, якщо його не запускати і довести до регулярності, інакше стають незрозумілими причини помилок і невдач ефективного спілкування. Ми вважаємо, що оптимальним віком для

вивчення іноземної мови є 11 років: по-перше, ще не втрачена дитяча чіпкість пам'яті, але з іншої сторони можливе свідоме прикладання зусиль для оволодіння іноземною мовою. Та вивчати іноземні мови можна у будь-якому віці, адже саме дорослі люди краще усвідомлюють наявність в іноземній мові так званих «підводних каменів». Скажімо, українська мова для іноземців, які намагаються її вивчити, особливо складна рухомим наголосом, і різниця слів замок та замок буває важкозрозумілою, як і слово «коса» залежно від контексту. Складності ж англійської в основному стосуються її орфографії. Японська, окрім ієрогліфіки, спричиняє багато проблем своїми правилами мовленнєвого етикету, а от ті, хто довго і старанно вивчав чеську в культурному центрі, по приїзді в Чехію стикаються зі свого роду шоком, тому що оточуючі говорять зовсім інакше, адже літературна мова, зафіксована у підручниках, в даному випадку значно відрізняється від побутової розмовної. Чим більша різниця між нормативним і ненормативним (розмовним) варіантами мови, тим важче для людини повною мірою оволодіти нею, тому що іноземець, який вивчає українську мову, в майбутньому буде досить спантеличеним, стикнувшись з буденним її вживанням там, де у розмовному мовленні вживаються або західноукраїнські говірки, або русизми, і замість нормативного літературного дикторського прохання «порахувати» гроші іноземець може почути в маршрутці пропозицію «поцитати» їх, а замість «поговорити» його «гукають» (а не «кликать») «побалакати». Ті, для кого українська – рідна, не нададуть значення подібній різниці. Тому розмовні тонкощі будь-якої іноземної мови теж повинні вивчатись спеціально. Тут особливо корисними стають художні фільми, тому що саме кіно дозволяє зрозуміти і засвоїти ті особливості розмовної мови, які відрізняють її від літературної, письмової, дикторської, акторської.

Висновки. Отже, у цій статті ми намагалися пояснити, що ж приховується за поняттями «знати мову» і «володіти мовою», як можна і потрібно починати вивчення іноземної мови та у чому воно загалом полягає. Враховуючи досліджений матеріал, ми вважаємо, що в умовах полікультурності сучасного світу для цивілізованої людини необхідно освоювати іноземні мови на різних рівнях, в тому числі і поза межами навчальних закладів, для комфортного глобального співіснування та спілкування. Перспективним вважаємо дослідження труднощів у процесі вивчення нормативних та ненормативних варіантів іноземних мов, враховуючи вплив рідної та раніше освоєної мови через призму різноманіття та взаємовпливу їхніх лінгвістичних характеристик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ауэрбах Т. Д. Зачем и как изучать иностранные языки. Москва : Знание, 1961. 32 с.
2. Боднар Н. М. Историчний аспект розвитку писемності. *Вісник Житомирського державного університету*, Вип. 43. 2008. С. 108-112. URL: http://eprints.zu.edu.ua/2959/1/22_43.pdf
3. Габовда А. М., Кравченко Т. М. Формування активного, пасивного та потенційного словникового запасу студентів-філологів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. № 63, 2016. С. 38-41. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/408321.pdf>.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
5. Розенталь Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Просвещение, 1976. 543 с.
6. Стасевич К. Как ритмы мозга управляют обучением. *Наука и жизнь*. № 9, 2021. URL: <https://www.nkj.ru/news/25930/>.
7. Хоменко Т. А. Реформування орфографії німецької мови. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. № 89 (2), 2010. С. 145–149. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzs_2010_89\(2\)_35.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzs_2010_89(2)_35.pdf).
8. Merritt, Anne. Are Children Really Better at Foreign Language Learning? *The Telegraph*. *Telegraph Media Group*. 2013. URL: <https://www.telegraph.co.uk/education/educationopinion/10315238/Are-children-really-better-at-foreign-language-learning.html>
9. Service, Elisabet, et al. “Adults’ And 8-Year-Olds’ Learning In A Foreign Word Repetition Task: Similar And Different”. *Language Learning* 64.2 (2014): 215-246. *Communication & Mass Media Complete*.
10. Takako Tomoda. Change in Script Usage in Japanese. *Electronic journal of contemporary japanese studies*. № 5, 2005. URL: <http://www.japanesestudies.org.uk/articles/2005/Tomoda.html>.
11. Whitney, W. D. (2017). *Century Dictionary*, Vol. II-III. London: Forgotten Books.

REFERENCES

1. Auerbah T.D. Zachem i kak izuchat' inostrannye yazyki [Why and how to learn foreign languages] / Auerbah T.D. M.: Znanie, 1961. 32s. [in Russian].
2. Bodnar N. M. Istorychnyi aspekt rozvytku pysemnosti [Historical aspect of writing development]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu*, Vyp. 43. 2008. S. 108-112. URL: http://eprints.zu.edu.ua/2959/1/22_43.pdf [in Ukrainian].
3. Habovda A. M., Kravchenko T. M. Formuvannia aktyvnoho, pasyvnoho ta potentsiinoho slovnykovoho zapasu studentiv-filolohiv [Formation of active, passive and potential vocabulary of students-philologists.]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia"*. № 63, 2016. S. 38-41. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/408321.pdf>. [in Ukrainian].
4. Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Pan-European Recommendations for Language Education: Study, Teaching, Assessment] / Naukovyi redaktor ukrainskoho vydannia doktor ped. nauk, prof. S. Yu. Nikolaieva. Kyiv: Lenvit, 2003. 273s. [in Ukrainian].
5. Rozental' D. E. Slovar'-spravochnik lingvisticheskikh terminov [Dictionary-reference of linguistic terms] / D. E. Rozental', M. A. Telenkova. 2-e izd., ispr. i dop. Moscow: Prosveshchenie, 1976. 543 s. [in Russian].
6. Stasevich K. Kak ritmy mozga upravlyayut obucheniem [How brain rhythms control learning]. *Nauka i zhizn'*. № 9. 2021. URL: <https://www.nkj.ru/news/25930/>. [in Russian].
7. Khomenko T. A. Reformuvannia orfohratii nimetskoii movy [Reforming the spelling of the German language]. *Naukovi zapysky. Serii: filolohichni nauky*. №89 (2), 2010. S. 145–149. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzs_2010_89\(2\)_35.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzs_2010_89(2)_35.pdf). [in Ukrainian].
8. Merritt, Anne. Are Children Really Better at Foreign Language Learning? *The Telegraph*. *Telegraph Media Group*. 2013. URL: <https://www.telegraph.co.uk/education/educationopinion/10315238/Are-children-really-better-at-foreign-language-learning.html>
9. Service, Elisabet, et al. “Adults’ And 8-Year-Olds’ Learning In A Foreign Word Repetition Task: Similar And Different”. *Language Learning* 64.2 (2014): 215–246. *Communication & Mass Media Complete*.
10. Takako Tomoda. Change in Script Usage in Japanese. *Electronic journal of contemporary japanese studies*. № 5, 2005. URL: <http://www.japanesestudies.org.uk/articles/2005/Tomoda.html>
11. Whitney, W. D. (2017). *Century Dictionary*, Vol. II-III. London: Forgotten Books.